

BAYBURT ÜNİVERSİTESİ

**EĞİTİM
FAKÜLTESİ
DERGİSİ**

SERBEST ZAMAN ETKİNLİKLERİ DERSİNDE SEÇİLEN ETKİNLİKLERİN CİNSİYET DEĞİŞKENİNE GÖRE İNCELENMESİ

Semra ŞEN¹, İsmail SARİKAYA¹

Özet

Bu araştırma, ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin Serbest Zaman Etkinlikleri(SZE) dersinin kullanımına ilişkin görüşlerini, bu derste kullanılan etkinliklerin sıklığını ve seçilen etkinliklerin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik genel tarama türünde, betimsel bir çalışmadır. Çalışmanın evrenini, 2011–2012 eğitim-öğretim yılında Türkiye’de Ağrı ili merkezinde, Milli Eğitim’e bağlı 27 ilkokulda görev yapan 694 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Örneklem, evrendeki okullardan seçkisiz oransız örnekleme yöntemiyle seçilmek suretiyle toplam 20 okulda görev yapan 300 sınıf öğretmeninden oluşturulmuştur. Araştırmada, öğretmenlerin SZE dersine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla, araştırmacı tarafından geliştirilen, Serbest Zaman Etkinlikleri Dersini Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. İstatistiksel çözümlerler, Ki-kare testi ve korelasyon katsayısı kullanılarak yapılmıştır. En düşük anlamlılık düzeyi $p<0.05$ ve en yüksek anlamlılık düzeyi $p<0.01$ alınmıştır. Araştırmada en çok ve en az tercih edilen etkinlikler belirlenmiş; drama etkinlikleri, okuma etkinlikleri, yazma etkinlikleri ve satranç dersi programı kullanımı ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir

Anahtar Kelimeler: Zaman, Serbest Zaman, Serbest Zaman Etkinlikleri, Serbest Zaman Etkinlikleri Dersi.

¹Bu çalışma İsmail SARİKAYA'nın yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

²Yrd. Doç. Dr. Erzurum Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, ssen@atauni.edu.tr

³Arş. Gör. Bayburt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ismailsarikaya@bayburt.edu.tr

ANALYSING TO VARIABLE OF GENDER THE FAVOURED ACTIVITIES IN THE FREE TIME ACTIVITIES LESSON

Abstract

This research is a descriptive study which is a type of general survey to determine the views of teachers working in primary schools about using the course of free time activities, frequencies of using the activities in the course and whether or not teaching process by teachers are significantly different according to gender variable. The phase of research has included 694 primary school teachers working in schools of primary education connected to National Education in 2011-2012 education and academic year, in Ağrı. The sample of research has included 300 primary school teachers working in 20 schools who were chosen with disproportionate random sampling method. In this research, a Scale of Assessment of Course of Free Time Activities developed by the researcher to determine the views of teachers about the course of free time activities has been used. Statistical analysis have been accomplished by using Chi-Square Test and correlation coefficient, $p < 0.05$ which is the lowest level of significance and $p < 0.01$ which is the highest level of significance have been received. In this research the activities that preferred by teachers at most and at least preferred activities are specified. Meaningful discrepancy is determined with using drama activities, reading activities, writing activities, chess program between teacher's gender.

Keywords: *Time, Free Time, Free Time Activities, Free Time Activities Lesson.*

GİRİŞ

“Serbest zaman etkinlikleri(SZE)” kavramının iyi anlaşılabilmesi için başlangıç olarak “zaman” kavramının incelenmesi gerekir. Sadece insan yaşamı için değil, tüm canlılar için büyük önem taşıyan zaman kavramıyla ilgili çok sayıda tanımlama yapılmakta ve zaman çok çeşitli açılardan ele alınmaktadır. Bu tanımlar incelendiğinde, yazarların birçoğunun zaman kavramını sosyolojik, psikolojik, fiziksel ve felsefi açıdan irdeledikleri görülebilir. Örneğin Çubukçu (2000) zamanı, maddenin temel var oluş biçimlerinden birisi olarak tanımlamakta; tıpkı hareket ve mekân gibi maddenin varlığı ile bağımlı olduğunu ve onun bir boyutu olduğunu ifade etmektedir. Ona göre zaman, insan iradesinden ve bilincinden bağımsızdır.

Eren (1993: s.78) zamanı canlı, cansız tüm varlıkların hayat ölçüsü olan, tasarruf edilemeyen, ödünç alınamayan, satın alınamayan sadece kullanılan ve kaybedilen, tekrarı mümkün olmayan, nesnelerin uzaydaki hareketlerine göre ölçülebilen ve bölümlere ayrılabilen soyut bir kavram olarak niteler.

Türk Dil Kurumu (1982) ise zamanı, olayların ardışıklığını görerek aklımızda yarattığımız ve olayların bundan sonrada içinde olup gideceklerini düşündüğümüz başı ve sonu olmayan soyut bir kavram olarak açıklamaktadır.

Sosyolojik, psikolojik, fiziksel ve felsefi bakış açılarıyla ele alınabilen zaman, kimilerine göre de bir kaynaktır. Kullanılmaya hazır olması nedeniyle bir kaynak niteliği taşıdığı doğrudur. Ancak, ödünç alınıp verilememesi, biriktirilememesi ve arttırılamaması gibi nedenlerle diğer kaynaklardan farklı bir nitelik taşır. Zaman sadece harcanabilir. Diğer kaynaklarda olduğu gibi zaman da boşa harcanabilir ya da etkili bir şekilde değerlendirilebilir (Aslan, 1994; Eroğlu ve Bayrak, 1994; Süzer, 1997).

Zaman kavramını inceledikten sonra buna bağlı olarak serbest zaman kavramını incelemek gerekir. Serbest zaman kavramının İngilizcedeki karşılığı “Leisure”dir. Leisure kelimesi ise “izin verilmiş olmak” veya “serbest olmak” manasına gelen Latince “Licere” kelimesinden türemiştir. Yine serbest zaman manasına gelen Fransızca “Losiir” kelimesinden türemiştir. Mecburiyetin olmaması ve serbest seçim ifade eden bu kelimelerin tamamı birbiriyle ilişkilidir (Bakır, 1993).

Abadan’a (1961) göre serbest zaman, uyumak, yemek yemek, vücut bakımı yapmak, okula gidip gelmek, ders veya bir işte çalışmak dışında kalan zamandır. Benzer biçimde, Outhwaite (1989) ve Hicter (1966) bireyin yapmak ya da yapmamak arasında serbest bir seçim yapabildiği, yapmak ya da yapmamak istediklerini yine serbestçe tayin edebildiği süre; Tör (1966), okul ve iş saatleri dışında geçen yaşam parçaları olarak nitelemiştir. Stokowski (1994) ise aile ve kişisel gereklilikler yerine getirildikten sonra geriye kalan arzuya bağlı ve zorlama olmayan zaman olarak tanımlamaktadır.

Tezcan (1982) ise serbest zamanı, kişinin hem kendisi ve hem de başkaları için bütün zorluklardan veya bağılantılardan kurtulduğu ve kendi isteğiyle seçeceği bir faaliyetle uğraşacağı; kişinin kesin olarak bağımsız ve

özgür olduğu; iş yaşamının dışındaki zaman olarak tanımlamıştır.

Serbest zaman etkinlikleri ise insanların boş zamanlarında isteyerek ve gönüllü olarak katıldıkları, para kazanma amacı taşımayan, insanların mutlu olmasını sağlayan etkinliklerdir. Etkinlikler içeriklerine ve yapıldıkları mekânlara göre çeşitlilik gösterir. Kişiler yapılarına, cinsiyetlerine, eğitim durumlarına, sahip oldukları olanaklara ve yeteneklerine göre bu etkinliklerden hangisini tercih edeceklerine karar verirler.

Serbest zaman faaliyetlerinin niteliğini açıklayan Uluslararası Serbest Zamanları İnceleme Grubu şu tanımlı yapmaktadır: ”Serbest zaman faaliyeti, kişinin, mesleki, ailevi ve toplumsal ödevleri yerine getirdikten sonra özgür iradesiyle girişebileceği dinlenme, eğlenme, bilgi veya becerilerini geliştirme, toplum yaşamına gönüllü olarak katılma gibi bir dizi uğraşlardır (Köknel, 1993: s.12).

Gelişen teknoloji, kültürel değişim ve şehir hayatı göz önünde bulundurulduğunda gerek yetişkinlerin gerekse öğrencilerin yeteri kadar serbest zaman etkinliği gerçekleştirmediği; yapılan etkinliklerin genel olarak sanal ortamda gerçekleşen iletişime ve fiziksel aktiviteye dayanmayan etkinlikler olduğu görülmektedir.

Bu bağlamda zamanın etkili ve verimli kullanılabilmesi bir eğitim sorunu olarak, okul ve ailenin sorumluluğundadır. Zamanın yanlış ve verimsiz kullanımından ortaya çıkan rahatsızlıklar kişiyi ve bütün toplumu etkilemektedir. Okulda veya evde öğrenciye serbest zamanlarını etkili değerlendirmeye yönelik fırsatların sunulmamış olması serbest zaman etkinlikleri dersinin gerekliliğini ortaya koymuştur.

Yirminci yüzyılda hızlı sosyo-kültürel, gelişmeler ve buluşlar, özellikle demokratik düşünceler, insan haklarındaki gelişmeler eğitime de yansımış, eğitimdeki beklentilerin artmasına yol açmıştır. Geleneksel eğitimi birey yararına değiştirmeye zorlamıştır. Geleneksel eğitimdeki öğrenciye bilgi yükleyerek sadece zihinsel gelişime önem veren anlayış yerini yeni bir anlayışa bırakmıştır (Yeşilyaprak, 2010, s.2).

Özetle, okulda okutulan dersler, öğrencilerin eğitimi ve bütünsel gelişimi için, her şeyi içermeyebilir. Bunları, yine eğitimin amaçları doğrultusunda geliştirecek olan Serbest Zaman Etkinlikleri dersidir. Bu nedenle Serbest Zaman Etkinlikleri derslerine, diğer derslere verilen önem kadar önem verilmelidir. Dünder ve Karaca’ya (2011) göre çeşitli ülkelerde Serbest Zaman Etkinlikleri okul müfredatlarına yeni girmemiştir. Serbest zamanla ilgili aktiviteler, okullardaki birçok etkinlik ve öğretim sürecinde yer alan durumlarla yakından ilgilidir. Serbest zaman etkinliklerinde öğrencilere direk bir mesaj verme durumu söz konusudur. Serbest Etkinlikler, öğrencilerin ilgi ve istekleri doğrultusunda etkin rol aldıkları etkinliklerdir. Bunun için, öğrencilerin gözünde bir ders gibi algılanmaz. Öğrencinin ilgi ve isteğinin yanında, bu etkinliklerin sağlıklı bir şekilde yapılabileceği okul bahçesi, spor salonu, özel yetenek salonları, kütüphane ve okuma salonu vb. ortamların da olması gerekmektedir

Güvenç'in (1992) bildirdiğine göre, bu konuda gelişmiş ülkeler, hem ders dışı etkinliklere ve hem de bununla ilgili altyapı olanaklarına gerekli önemi vermektedirler. Örneğin; Japonya'da her öğrenci ilköğretim 4. sınıftan itibaren en az bir ders dışı etkinlik seçmek zorundadır. Bunun yanında, bütün öğrenciler, formal dersler bittikten sonra günlük iki saat seçtiği ders dışı etkinlikle ilgili okulda çalışmak zorundadır (Akt: Köse, 2007). Büküşoğlu ve Bayturan'ın (2005) serbest zaman etkinliklerinin, gençlerin psiko-sosyal gelişimini olumlu yönde etkilediği, serbest zaman etkinliklerinden önce kendilerini sessiz, pasif algılayan gençlerin serbest zaman etkinlikleri sonrası aktif, girişken, güvenli, daha az kaygılı algıladıkları, kendini tanıma, düşüncelerini ifade edebilme, sorumluluk alma gibi sosyal becerilerinde de artış olduğunu ortaya çıkarmışlardır.

Serbest zaman etkinlikleriyle ilgili yapılan araştırmalar, genellikle, bu tür etkinliklerin, ders (akademik) başarısına, okul kültürünün algılanmasına, liderlik yeteneklerinin ortaya çıkarılmasına ve geliştirilmesine, benlik gelişimine, sosyal ve ahlak gelişimine, boş zamanları verimli değerlendirmeye, demokratik bir tutum kazanmaya vb. olumlu etkilerinin olduğunu göstermektedir. Toplum ve ailelerin eğitimden beklentileri gelecek nesillerinin bu tür özellikleri kazanmalarıdır. Bu anlamda, ders dışı etkinlikler, toplumun beklentileri doğrultusunda çocukların yetişmesinde ve eğitimin amaçlarının gerçekleştirilmesinde formal eğitim etkinlikleri kadar önemlidir. Bu tür etkinlikler için öğrencilere yeterli olanaklar sağlanmalıdır. Öğrencilere olanaklar sunulurken, öğrenciler kendi başlarına bırakılmamalıdır. Bunun için, öğrencilerin ders dışındaki etkinlikleri, öğretmenler tarafından kontrol edilmelidir (Köse, 2007).

Serbest zaman etkinlikleri dersinin amacı; öğretici ve eğlendirici uygulamalar yoluyla öğrencilerin okulu daha çok sevmelerini, bir aile ortamı gibi benimsemelerini, okulda kendilerini rahat ifade edebilmelerini, güvende hissetmelerini, daha mutlu olmalarını sağlamak, diğer öğrencilerle etkileşimlerini artırarak sosyalleşmelerine yardımcı olmak; zihinsel, fiziksel, sosyal ve kültürel gelişimlerine katkı sağlamaktır. Serbest etkinlik saatinde uygulanacak etkinlikler yoluyla öğretmenler öğrencilerinin yeteneklerini ortaya çıkarabilecek ortamlar düzenlerken öğrenciler kendilerini tanıma imkânı elde edeceklerdir (Talim Terbiye Kurulu 20.7.2010 tarih ve 75 sayılı karar).

Zamanın etkili ve verimli kullanılabilmesi, öğrencilerin yoğun eğitim-öğretim çalışmaları esnasında oluşan stres, kaygı gibi olumsuz duygularının azaltılması; yine öğrencilerin derslere karşı dikkat ve motivasyonlarının artırılması amacıyla Serbest Zaman Etkinlikleri dersi 2010 yılında, Milli Eğitim Bakanlığı(MEB), Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, İlköğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgesinde yer almıştır.

Getirisi bu derece önemli olan SZE dersi ile ilgili MEB tarafından dersin işlenişine yönelik herhangi bir plan veya program yayınlanmamış olup; dersle ilgili yayımlanan bildiride seçilebilecek örnek etkinliklere yer

verilmiştir (MEB, 2010). Dersin işlenişi öğretmenlere, kısmen öğrenci istek ve ihtiyaçları ile veli görüşlerine bırakılmıştır. Seçilebilecek etkinlikler ve açıklamaları, ilgili bildiri **şağıdaki gibi belirtilmiştir:**

Serbest etkinlikler saatinde, okul ve çevrenin şartları ile öğrencilerin bireysel özellikleri ve ihtiyaçları dikkate alınarak;

a. Sosyal, kültürel ve eğitici faaliyet olarak; folklor, müsamere, konser, müzik, monolog, diyalog, grup tartışmaları, güzel konuşma-yazma, kitap okuma, dinleme, sergi düzenleme, gezi-gözlem, inceleme, bilmece, bulmaca, atışma, sayışma, şarkı ve türkü söyleme, soru sorma, cevap verme, duygu ve düşüncelerini ifade etme, oyun, film izleme, bahçe etkinlikleri, bitki ve hayvan yetiştirme ile tarım dersleri ve buna benzer etkinlikler uygulanır.

b. Seçmeli sanat ve spor etkinlikleri, bilişim teknolojileri, satranç ve tarım derslerinin programlarından öğrenci düzeyi de göz önünde bulundurularak yararlanılabilir.

c. 1–3. sınıflarda Talim ve Terbiye Kurulunun 30.03.2000 tarihli ve 32 sayılı Kararıyla kabul edilen yabancı dil öğretim etkinlikleri ile 4 ve 5. sınıflarda seçmeli yabancı dil dersi öğretim programlarından yararlanılabilir (MEB, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, İlköğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgesi, 2010).

Yukarıdaki çizelgede belirtilen etkinlikler temel alınarak hazırlanan bu araştırmanın amacı: SZE dersinde öğretmenlerin tercih ettikleri etkinliklerin tercih edilme sıklığını belirledikten sonra seçilen etkinliklerin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesidir.

Araştırmada aşağıda verilen sorular yanıtlanmaya çalışılmıştır:

- SZE dersinde MEB' in belirtmiş olduğu etkinliklerden en az tercih edilen etkinlikler nelerdir?

- SZE dersinde MEB' in belirtmiş olduğu etkinliklerden en çok tercih edilen etkinlikler nelerdir?

- SZE dersinin işlenişinde, öğretmenlerin cinsiyetine göre anlamlı farklılık gösteren etkinlikler nelerdir?

Yapılan literatür taraması sonucunda, SZE dersi üzerine çalışılmışsa da öğretmenlerin bu derste hangi etkinliklere hangi sıklıklarla yer verdikleri ve tercih edilen etkinliklerde öğretmenlerin cinsiyet durumlarının etkisi araştırılmamıştır. Bu nedenle araştırmanın alana önemli katkılar sağlayacağı, yeni araştırma olanakları yaratacağı, yapılacak değerlendirmede ulaşılan sonucun konu ile ilgili yeni araştırmalara fikir ve yön vereceği düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin SZE dersinde tercih ettikleri etkinliklerin sıklığını belirledikten sonra seçilen etkinliklerin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermeme durumlarını belirlemeye yönelik genel tarama türünde, betimsel bir çalışmadır.

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini, 2011–2012 eğitim-öğretim yılında Türkiye'de

Ağrı ili merkezinde, Milli Eğitim'e bağlı 27 ilkokulun I. kademesinde görev yapan 694 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Örneklem, evrendeki okullardan seçkisiz oransız örnekleme yöntemiyle seçilmek suretiyle toplam 20 okulda görev yapan 300 sınıf öğretmeninden oluşturulmuştur.

Veri toplama aracı

Araştırmanın problemlerine cevap olacak verileri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından, uzman denetiminde bir anket hazırlanmıştır. Gerekli kontrol ve düzeltmeler yapıldıktan sonra, uzmanların görüşleri alınarak ankete son şekli verilmiştir. Gerekli kontrol ve düzeltmeler yapıldıktan sonra, uzmanların görüşleri alınarak ankete son şekli verilmiştir. Anketin kapsam ve görünüş geçerliği için anket 12 uzmana gönderilmiş ve uzmanlardan alınan görüş doğrultusunda kapsam geçerlik oranı .61 olarak hesaplanmıştır. Bu değer Lawshe'ye (1975) göre yeterli kabul edilmektedir.

Hazırlanan anket formunda öğretmenlerin kişisel bilgilerini belirlemeye yönelik kısımla birlikte 25 maddeye yer verilmiştir. Ankette SZE dersinde işlenebilecek etkinlikler Milli Eğitim Bakanlığı'nın SZE dersiyle ilgili yayınlamış olduğu bildiriye yer alan etkinliklerden oluşturulmuştur. Veri toplama aracında etkinliklerin işleme sıklığını tespit etmeyi amaçlayan zaman aralıkları yer almaktadır. Zaman aralıkları, "Hiçbir Zaman-Seyrek-Bazen-Sık Sık-Her Zaman" şeklinde sıralanmıştır.

SZE dersinin işlenişine ilişkin öğretmenlerin görüşlerini belirlemek amacıyla kullanılan Serbest Zaman Etkinlikleri Dersi Değerlendirme Anketinin iç tutarlık katsayısı .82 olarak bulunmuştur. Seçer'e (2015) göre bu değer anketin güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Verilerin analizi

Veriler SPSS v.19 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Dersin işlenişinde, MEB'in ilgili bildirisinde yayınlamış olduğu etkinliklerden en çok ve en az tercih edilen etkinlikler nelerdir?" alt problemine yönelik her bir etkinlik boyutu için frekans (f) ve yüzde dağılımları (%) kullanılmıştır. "SZE dersinin işlenişinde, öğretmenlerin cinsiyet bağımsız değişkenine göre anlamlı farklılık gösteren etkinlikler nelerdir?" alt problemine yönelik olarak çapraz ilişki tablosu kullanılarak, frekans ve yüzde dağılımlarından yararlanılmıştır. Değişkenlerle etkinliklerin yüzdeleri arasındaki farkı belirlemek amacıyla Ki-Kare Testi (Chi-Square Test) kullanılmış, en düşük anlamlılık düzeyi $p < .05$; en yüksek anlamlılık düzeyi $p < .01$ kabul edilmiştir. İlişkinin yönünü belirlemek amacıyla korelasyon katsayısından yararlanılmıştır.

BULGULAR

Sınıf öğretmenlerinin SZE dersinde seçtiği etkinliklerin kullanım sıklıkları tespit edildikten sonra seçiminde cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık tespit edilen etkinliklere ait bulgular aşağıda belirtilmiştir.

Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyet Durumları

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin cinsiyet dağılımına ilişkin bulgular Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyet Durumlarına Göre Frekans ve Yüzdeleri

CİNSİYET	f	%
Erkek	132	44,0
Kadın	168	56,0
Toplam	300	100,0

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya toplamda 300 öğretmen katılmıştır. Katılımcıların 132’sini (%44,0) erkek öğretmenler, 168’ini (%56,0) kadın öğretmenler oluşturmaktadır. Bu duruma göre araştırmaya katılan kadın öğretmenlerin oranı, erkek öğretmenlerden fazladır.

SZE Dersinde En Az Tercih Edilen Etkinliklere İlişkin Bulgular

Bu bölümde, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin SZE dersinde en az tercih ettikleri etkinliklere yer verilmiştir.

1.Hayvan Besiciliği Programı

Tablo 2. Hayvan Besiciliği Programının Kullanım Sıklığına Göre Frekans ve Yüzdeler

HAYVAN BESİCİLİĞİ	f	%
Hiçbir Zaman	275	91,7
Çok Seyrek	20	6,7
Bazen	3	1,0
Sık Sık	1	0,3
Her Zaman	1	0,3
Toplam	300	100,0

Tablo 2 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin 275’i (%91,7) hayvan besiciliği programını hiç kullanmadığını belirtirken; 20’si (%6,7) çok seyrek kullandığını, 3’ü (%1,0) bazen kullandığını, 1’i(%0,3) sık sık kullandığını, 1’i (%0,3) ise her zaman kullandığını belirtmiştir.

2. Tarım Dersi Programı

Tablo 3. Tarım Dersi Programının Kullanım Sıklığına Göre Ortalama, Frekans ve Yüzdeler

TARIM PROGRAMI	f	%
Hiçbir Zaman	237	79,0
Çok Seyrek	50	16,7
Bazen	9	3,0
Sık Sık	3	1,0
Her Zaman	1	0,3
Toplam	300	100,0

Tablo 3 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin 237'si (%79,0) tarım dersi programını hiç kullanmadığını belirtirken; 50'si (%16,7) çok seyrek kullandığını, 9'u (%3,0) bazen kullandığını, 3'ü (%1,0) sık sık kullandığını, 1'i (%0,3) ise her zaman kullandığını belirtmiştir.

3. Yabancı Dil Öğretimi Programları

Tablo 4. Yabancı Dil Öğretimi Programlarının Kullanım Sıklığına Göre Frekans ve Yüzdeler

YABANCI DİL	f	%
Hiçbir Zaman	209	69,7
Çok Seyrek	43	14,3
Bazen	37	12,3
Sık Sık	9	3,0
Her Zaman	2	0,7
<i>Toplam</i>	300	100,0

Tablo 4' e göre sınıf öğretmenlerinin 209'u (%69,7) SZE dersinde yabancı dil öğretim programlarına hiç yer vermediğini belirtirken; 43'ü (%14,3) çok seyrek, 37'si (%12,3) bazen, 9'u (%3,0) sık sık, 2'si (%0,7) ise her zaman yer verdiğini belirtmiştir.

SZE Dersinde En Çok Tercih Edilen Etkinliklere İlişkin Bulgular

Bu bölümde, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin SZE dersinde en çok tercih ettikleri etkinliklere yer verilmiştir.

1.Okuma Etkinlikleri

Tablo 5. Okuma Etkinliklerinin Kullanım Sıklığına Göre Frekans ve Yüzdeler

OKUMA	f	%
Hiçbir Zaman	2	0,7
Çok Seyrek	4	1,3
Bazen	43	14,3
Sık Sık	136	45,3
Her Zaman	115	38,3
<i>Toplam</i>	300	100,0

Tablo 5 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin 2'si (%0,7) okuma etkinliklerini hiç kullanmadığını belirtirken; 4'ü (%1,3) çok seyrek kullandığını, 43'ü (%14,3) bazen kullandığını, 136'sı (%45,3) sık sık kullandığını, 115'i (%38,3) her zaman kullandığını belirtmiştir. Verilere göre araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yalnızca 2'si (%0,7) hiç kullanmadığını belirtirken 298'i

(%99,3) SZE dersinde okuma etkinliklerine yer verdiğini belirtmiştir. Okuma etkinlikleri, SZE dersinde sınıf öğretmenlerinin tercih edebilecekleri etkinlikler içerisinde yapılma sıklığı en yüksek olan etkinlik olarak tespit edilmiştir.

2. Dinleme Etkinlikleri

Tablo 6. Dinleme Etkinliklerinin Kullanım Sıklığına Göre Frekans ve Yüzdeler

DİNLEME	f	%
Hiçbir Zaman	1	0,3
Çok Seyrek	8	2,7
Bazen	85	28,3
Sık Sık	124	41,3
Her Zaman	82	27,3
<i>Toplam</i>	300	100,0

Tablo 6'ya göre sınıf öğretmenlerinin 1'i (%0,3) dinleme etkinliklerini hiç kullanmadığını belirtirken; 8'i (%2,7) çok seyrek kullandığını, 85'i (%28,3) bazen kullandığını, 124'ü (%41,3) sık sık kullandığını, 82'si (%27,3) her zaman kullandığını belirtmiştir. Verilere göre araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yalnızca 1'i (%0,3) hiç kullanmadığını belirtirken 299'u (%99,7) SZE dersinde dinleme etkinliklerine yer verdiğini belirtmiştir.

3. Oyun Etkinlikleri

Tablo 7. Oyun Etkinliklerinin Kullanım Sıklığına Göre Frekans ve Yüzdeler

OYUN	f	%
Hiçbir Zaman	1	0,3
Çok Seyrek	9	3,0
Bazen	78	26,0
Sık Sık	147	49,0
Her Zaman	65	21,7
<i>Toplam</i>	300	100,0

Tablo 7'ye göre sınıf öğretmenlerinin 1'i (%0,3) SZE dersinde oyunlara hiç yer vermediğini belirtirken; 9'u (%3,0) oyunları çok seyrek kullandığını, 78'i (%26,0) bazen kullandığını, 147'si (%49,0) sık sık kullandığını, 65'i (%21,7) ise her zaman kullandığını belirtmiştir.

Cinsiyet Değişkenine Göre Anlamlı Farklılık Tespit Edilen Etkinliklere İlişkin Bulgular

Bu bölümde, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin SZE dersinde kullandıkları etkinlikler arasından cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık tespit edilen etkinliklere yer verilmiştir.

1. Drama Etkinlikleri

SZE dersinde, cinsiyet değişkenine göre drama etkinliği kullanımı arasındaki ilişkide farklılığı gösteren bulgular Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Cinsiyet Değişkenine Göre Drama Etkinliği Kullanımının Çapraz İlişki Tablosu, Frekans, Yüzde, Ki-kare ve Korelasyon Katsayısı Değeri

Drama Etkinliği Kullanımı								p	r
Cinsiyet		Hiçbir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Sık Sık	Her Zaman	Toplam		
Erkek	F	5	24	61	38	4	132	.016	.116
	%Cinsiyet	3,8%	18,2%	46,2%	28,8%	3,0%	100,0%		
	% Drama	62,5%	66,7%	38,4%	45,8%	28,6%	44,0%		
	%Toplam	1,7%	8,0%	20,3%	12,7%	1,3%	44,0%		
Kadın	F	3	12	98	45	10	168		
	%Cinsiyet	1,8%	7,1%	58,3%	26,8%	6,0%	100,0%		
	% Drama	37,5%	33,3%	61,6%	54,2%	71,4%	56,0%		
	%Toplam	1,0%	4,0%	32,7%	15,0%	3,3%	56,0%		
Toplam	F	8	36	159	83	14	300		
	%Cinsiyet	2,7%	12,0%	53,0%	27,7%	4,7%	100,0%		
	% Drama	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		
	%Toplam	2,7%	12,0%	53,0%	27,7%	4,7%	100,0%		

*p < .05

Tablo 8’e göre SZE dersinde, drama kullanımı ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkide $p = .016$ olduğundan istatistiksel olarak önemli farklılık tespit edilmiştir. Öğretmenlerin drama etkinliğini kullanımları cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermektedir. Korelasyon katsayısı .116 olarak hesaplanmış olup, pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur. SZE dersinde, kadın öğretmenler drama etkinliğini erkek öğretmenlere göre daha fazla tercih etmektedirler.

2. Okuma Etkinlikleri

SZE dersinde, cinsiyet değişkenine göre okuma etkinliği kullanımı arasındaki ilişkide farklılığı gösteren bulgular Tablo 9 'da verilmiştir.

Tablo 9. Cinsiyet Değişkenine Göre Okuma Etkinliği Kullanımının Çapraz İlişki Tablosu, Frekans, Yüzde, Ki-kare ve Korelasyon Katsayısı Değeri

Okuma Etkinlikleri Kullanımı									
Cinsiyet		Hiçbir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Sık Sık	Her Zaman	Toplam	p	r
Erkek	F	2	2	27	51	50	132	.025	.108
	%Cinsiyet	1,5%	1,5%	20,5%	38,6%	37,9%	100,0%		
	%Okuma	100%	50,0%	62,8%	37,5%	43,5%	44,0%		
	%Toplam	0,7%	0,7%	9,0%	17,0%	16,7%	44,0%		
Kadın	F	0	2	16	85	65	168		
	%Cinsiyet	0,0%	1,2%	9,5%	50,6%	38,7%	100,0%		
	%Okuma	0,0%	50,0%	37,2%	62,5%	56,5%	56,0%		
	%Toplam	0,0%	0,7%	5,3%	28,3%	21,7%	56,0%		
Toplam	F	2	4	43	136	115	300		
	%Cinsiyet	0,7%	1,3%	14,3%	45,3%	38,3%	100,0%		
	%Okuma	100%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		
	%Toplam	0,7%	1,3%	14,3%	45,3%	38,3%	100,0%		

*p < .05

Tablo 9 incelendiğinde SZE dersinde, okuma etkinliği kullanımı ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkide p= .025 olduğundan istatistiksel olarak önemli farklılık tespit edilmiştir. Öğretmenlerin okuma etkinliğini kullanımları cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermektedir. Korelasyon katsayısı .108 olarak hesaplanmış olup, pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur. SZE dersinde, kadın öğretmenlerin, okuma etkinliklerini erkek öğretmenlere oranla daha fazla tercih ettikleri görülmektedir.

3. Dinleme Etkinlikleri

SZE dersinde, cinsiyet değişkenine göre dinleme etkinliği kullanımı arasındaki ilişkide farklılığı gösteren bulgular Tablo 10' da verilmiştir.

Tablo 10. Cinsiyet Değişkenine Göre Dinleme Etkinliği Kullanımının Çapraz İlişki Tablosu, Frekans, Yüzde, Ki-kare ve Korelasyon Katsayısı Değeri

Dinleme Etkinlikleri Kullanımı									
Cinsiyet		Hiçbir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Sık Sık	Her Zaman	Toplam	p	r
Erkek	F	1	7	45	48	31	132	.012	.173
	%Cinsiyet	0,8%	5,3%	34,1%	36,4%	23,5%	100,0%		
	%Dinleme	100,0%	87,5%	52,9%	38,7%	37,8%	44,0%		
	% Toplam	0,3%	2,3%	15,0%	16,0%	10,3%	44,0%		
Kadın	F	0	1	40	76	51	168		
	%Cinsiyet	0,0%	,6%	23,8%	45,2%	30,4%	100,0%		
	%Dinleme	0,0%	12,5%	47,1%	61,3%	62,2%	56,0%		
	% Toplam	0,0%	0,3%	13,3%	25,3%	17,0%	56,0%		
Toplam	F	1	8	85	124	82	300		
	%Cinsiyet	0,3%	2,7%	28,3%	41,3%	27,3%	100,0%		
	%Dinleme	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		
	% Toplam	0,3%	2,7%	28,3%	41,3%	27,3%	100,0%		

*p < .05

Tablo 10'a göre SZE dersinde, dinleme etkinliklerinin kullanımı ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkide $p = .012$ olduğundan istatistiksel olarak önemli farklılık tespit edilmiştir. Öğretmenlerin dinleme etkinliğini kullanımları cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermektedir. Korelasyon katsayısı .173 olarak hesaplanmış olup, pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur. SZE dersinde, kadın öğretmenlerin, dinleme etkinliklerini erkek öğretmenlere göre daha fazla tercih ettikleri görülmektedir.

4. Satranç Dersi Programı

SZE dersinde, cinsiyet değişkenine göre satranç dersi programı kullanımını arasındaki ilişkide farklılığı gösteren bulgular Tablo 11' de verilmiştir.

Tablo 11. Cinsiyet Değişkenine Göre Satranç Dersi Programı Kullanımının Çapraz İlişki Tablosu, Frekans, Yüzde, Ki-kare ve Korelasyon Katsayısı Değeri

Satranç Dersi Programı Kullanımı									
Cinsiyet		Hiçbir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Sık Sık	Her Zaman	Toplam	p	r
Erkek	F	71	27	24	8	2	132		
	%Cinsiyet	53,8%	20,5%	18,2%	6,1%	1,5%	100,0%		
	%Satranç	37,6%	46,6%	63,2%	80,0%	40,0%	44,0%		
	% Toplam	23,7%	9,0%	8,0%	2,7%	0,7%	44,0%		

Satranç Dersi Programı Kullanımı									
Kadın	F	118	31	14	2	3	168		
	%Cinsiyet	70,2%	18,5%	8,3%	1,2%	1,8%	100,0%		
	%Satranç	62,4%	53,4%	36,8%	20,0%	60,0%	56,0%		
	% Toplam	39,3%	10,3%	4,7%	0,7%	1,0%	56,0%		
Toplam	F	189	58	38	10	5	300	.006	-.185
	%Cinsiyet	63,0%	19,3%	12,7%	3,3%	1,7%	100,0%		
	%Satranç	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		
	%Toplam	63,0%	19,3%	12,7%	3,3%	1,7%	100,0%		

**p <.01

Tablo 11 incelendiğinde SZE dersinde, satranç dersi programı kullanımı ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkide $p = .006$ olduğundan istatistiksel olarak çok önemli farklılık tespit edilmiştir. Öğretmenlerin satranç dersi programı kullanımları cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermektedir. Korelasyon katsayısı $- .185$ olarak hesaplanmış olup negatif yönlü bir ilişki mevcuttur. SZE dersinde, kadın öğretmenlerin, satranç dersi programını erkek öğretmenlere oranla daha az tercih ettikleri görülmektedir.

SZE dersinde kullanılabilecek etkinlikler göz önünde bulundurulduğunda drama, okuma, dinleme etkinlikleri ve satranç dersi programı uygulamaları ile cinsiyet bağımsız değişkeni arasında anlamlı ilişki tespit edilmiş olup; tiyatro, pandomim, folklor, müsamere, müzik, grup tartışmaları, yazma, sergi çalışmaları, gezi-gözlem, inceleme-araştırma, bilmece-bulmaca, oyun, film izleme, bahçe, bitki yetiştirme, spor, sanat, tarım dersi programı, yabancı dil öğretimi, hayvan besiciliği etkinliklerinin kullanımı ile cinsiyet bağımsız değişkeni arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Yapılan araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin Serbest Zaman Etkinlikleri dersinde en çok tercih ettikleri üç etkinlik, tercih edilme sırasına göre, okuma etkinlikleri, dinleme etkinlikleri ve oyun etkinlikleri olmuştur. En az tercih edilen üç etkinlik ise, tercih edilme sırasına göre, hayvan besiciliği, tarım dersi programı ve yabancı dil öğretimi etkinlikleri olarak belirlenmiştir. Gündüz (2014) yapmış olduğu araştırmada, serbest etkinlik uygulamalarında etkinlik çeşitliliğinin az olduğu ve sınıf öğretmenlerinin serbest etkinliklerde sıklıkla kitap okuma ve güzel konuşma ve yazma etkinliklerini tercih ettiklerini tespit etmiştir. Bu bakımdan araştırma sonuçlarının örtüştüğü gözlenmektedir.

Serbest etkinlik saatinde öğrencilerin farklı ortamlarda bulunmaları sağlanarak sosyal yaşam becerileri geliştirilmelidir. Öğretmenler öğrencilerle çarşı, pazar gibi alışveriş ortamlarına girerek bütçe oluşturma, kaliteli ve uygun fiyatlı ürünü seçme, tüketici haklarını bilme konularında onlara yardımcı olabilirler. Serbest etkinlik dersi düzenlenirken çevre koşulları dikkate alınmalıdır. Çevrenin imkânları ölçüsünde sebze-meyve yetiştirme,

balık tutma vb. faaliyetler, yaşanan çevreyi düzenleme, bölgenin gelir kaynağı olan meslekleri tanıma, trafik ve ev kazalarından korunma gibi etkinlikler öğrenci seviyesine uygun olarak yapılabilir. Anne-babalar sınıfa davet edilerek meslekleri ve çalışmalarını hakkında öğrencileri bilgilendirebilir, kurum ve kuruluşlara ziyaretler düzenlenebilir (MEB, 2010). Bu bildiriye göre MEB'in daha çok sınıf dışı etkinlikler ile öğrencileri sosyalleştirme, hayata hazırlama çabası içinde olduğu gözlemlenirken, araştırma sonuçları öğretmenlerin daha çok sınıf içi etkinliklere yer verdiklerini göstermektedir. Bu durumda dersin müfredatı konulu amacıyla öğretmenlerin dersi kullanım biçimlerinin farklı olduğu görülmektedir.

Ayrıca en çok tercih edilen etkinliklerin okuma ve dinleme etkinlikleri gibi Türkçe dersine yönelik etkinlikler olması, SZE dersinin telafi veya etüt dersi olarak kullanılma durumunu ortaya koymaktadır. Nitekim Gültekin, Atalay ve Ay (2014) araştırmasında bazı öğretmenlerin bu dersi takviye bir ders gibi gördüklerini ve diğer derslerde tamamlamadıkları konuları bu ders saatinde tamamlama fırsatı bulduklarını ve öğretmenlerin bir kısmının serbest etkinlik uygulama saatini çoğunlukla, Matematik ve Türkçe derslerinin eksiklerini tamamlamak için kullandıklarını ortaya koymuşlardır. Öğretmenlerin bu uygulamaları Talim Terbiye Kurulunun SZE dersi ile ilgili yayınlamış olduğu kılavuz niteliğindeki yazısında belirtilen “deneme sınavları, sınavlara hazırlık ve telafi eğitimi kesinlikle yapılmayacak” ifadesine aykırı davrandıklarını ortaya koymaktadır. Aynı şekilde Dündar ve Karaca (2011) ise öğretmenlerin önceki yıllarda yaşanan yoğun müfredat ve konuların yetiştirilme kaygısını tekrar yaşadıklarını, SZE dersinde başka dersleri yaptıklarını ve öğretmenlerin yaklaşık yarısının bu derste Türkçe, matematik ve fen derslerine yer verdiklerini belirtmiştir.

Drama etkinlikleri kullanımı ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkide $p = .016$, kolerasyon katsayısı $.116$ olup pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Kadın öğretmenlerin, drama etkinliklerini erkek öğretmenlere oranla daha fazla tercih ettikleri görülmektedir. Bunun nedeni olarak erkek öğretmenlerin drama etkinliklerine karşı olan olumsuz tutumları ve öz yeterlik algılarının düşük olması gösterilebilir. Güler ve Kandemir (2015) de yaptıkları çalışmada öğretmenlerin cinsiyetlerine göre drama yöntemine ilişkin öz yeterlik düzeylerinde kadın öğretmenlerin lehine bir farklılık olduğunu, kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha yüksek öz yeterlik inancına sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Caymaz (2008); Çevik (2011); Kiremit (2006); Özdemir (2008); Oğuz ve Altun'un (2011) araştırmalarındaki bulgular da bu sonucu desteklemektedir.

SZE dersinde, cinsiyet değişkeni ile okuma etkinliği kullanımı arasındaki ilişkide $p = .025$ olarak tespit edilmiştir. Korelasyon katsayısının $.108$ olarak hesaplanmış olması pozitif yönlü bir ilişkinin varlığını göstermektedir. Kadın öğretmenler, erkek öğretmenlere göre okuma etkinliklerini daha fazla tercih etmektedir.

Dinleme etkinlikleri kullanımı ile cinsiyet bağımsız değişkeni

arasındaki ilişkide $p = .012$ olduğundan istatistiksel olarak önemli farklılık tespit edilmiştir. Korelasyon katsayısının $.173$ olarak hesaplanması pozitif yönlü bir ilişkinin var olduğunu göstermektedir. Dinleme etkinlikleri kadın öğretmenler tarafından daha fazla tercih edilmektedir.

Okuma ve dinleme etkinliklerinin kolay uygulanabilir olması ve uygulama sırasında sınıf yönetiminde zorluk çıkarmaması, kadın öğretmenler tarafından daha çok tercih edilmesinin nedeni olabilir. Nitekim Yılmaz (2015) öğretmenlerin Serbest Zaman Etkinlikleri dersinin uygulanmasına yönelik görüşleri cinsiyet değişkenine göre öğretim hizmetlerini belirleyen niteliksel öğeler alt boyutunda erkek öğretmenlerin görüşlerinin kadın öğretmenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Gün (2013) ise, SZE uygulamalarını değerlendirdiği araştırmasında sınıf yönetimi konusunda öğretmenlerin %46'sının zorluk yaşadığı sonucunu elde etmiş ve kadın öğretmenlerin sınıf yönetiminde erkek öğretmenlere göre daha çok zorlandığını belirtmiştir.

Ayrıca kadın öğretmenlerin serbest zaman etkinlikleri dersini daha çok sınıf içi etkinliklerle değerlendirdikleri görülmektedir. Okul çevresinin düzensiz olması, okul bahçesinin ve imkânlarının yetersiz oluşu bu durumun ortaya çıkmasında etkili olabilir. Seçilebilecek etkinlikler değerlendirildiğinde etkinliklerin büyük çoğunluğunun uygulama alanı gerektirdiği görülmektedir. Bu bağlamda Gün (2013) yapmış olduğu çalışmada öğretmenlerin % 90' ının serbest etkinlik uygulamalarının verimli bir şekilde yürütülmesi için okullarda derslikler dışındaki alanların var olması gerektiği görüşünde olduğunu ortaya koymuştur.

SZE dersinde, satranç dersi programı kullanımı ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkide $p = .006$ olarak tespit edilmiştir. Korelasyon katsayısı $-.185$ olduğundan negatif yönlü bir ilişkinin mevcuttur. Kadın öğretmenlerin, satranç dersi programını erkek öğretmenlere oranla daha az tercih ettikleri görülmektedir. Salman (2004) da emekli öğretmenler üzerinde yaptığı çalışmada erkek öğretmenlerin satranç oynamayı kadın öğretmenlere göre belirgin bir farkla daha çok tercih ettiklerini tespit etmiştir.

Sonuç olarak SZE derslerinde en çok tercih edilen etkinlikler göz önünde bulundurulduğunda, derslerin genel olarak sınıf içi etkinliklere dayalı, telafi ya da etüt amaçlı kullanılabildiği tespit edilmiştir. En az tercih edilen etkinliklerin ise kendine özgü fiziksel ortam gerektiren etkinlikler olduğu; gerekli altyapı sağlanamamasından dolayı bu tür etkinliklerin tercih edilmediği görülmektedir. Okuma ve dinleme gibi etkinliklerin kolay uygulanabilir oluşu ve sınıf yönetiminde sorun oluşturmaması bu etkinliklerin özellikle kadın öğretmenler tarafından seçilmesine sebep olmuştur. Erkek öğretmenlerin etkinliklere karşı olan tutumlarının etkinlik seçimine yansdığı gözlenmektedir.

ÖNERİLER

Bulgular değerlendirildiğinde;

1-Öğretmenlere SZE dersi ve yapılabilecek etkinliklerle ilgili hizmet içi

eğitimler sunulabilir,

2-Erkek öğretmenlerin drama etkinliğine karşı olan tutumları tespit edilip irdelenebilir, öğretmen yetiştiren kurumlarda ve hizmet içi eğitim merkezlerinde drama ve drama kullanımı hakkında öğretmenlere/öğretmen adaylarına bilgilendirme yapılabilir,

3-Okulların fiziki imkânları farklı etkinlikler düzenlenebilecek şekilde geliştirilebilir,

4-Bayan öğretmenlere/öğretmen adaylarına yönelik satranç kursları düzenlenebilir, satranç kullanımı, faydaları hakkında bilgilendirmeler yapılabilir.

5- Öğretmenlere/öğretmen adaylarına etkili sınıf yönetimi hakkında kurs/seminer/hizmet içi eğitimler düzenlenebilir.

Bu araştırma, Serbest Zaman Etkinlikleri Dersiyle ilgili olarak yapılan ilk araştırmalardan olduğu için bu alana yönelik ilerleyen süreçte yapılacak olan bilimsel çalışmalara yön verebilir.

KAYNAKLAR

- Abadan, N. (1961). *Üniversite öğrencilerinin serbest zaman faaliyetleri*. Ankara: Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Aslan, L. N. (1994). *Üniversite öğrencilerinin boş zaman değerlendirme eğilimi: öğretmen yetiştiren kurumlarda karşılaştırmalı bir araştırma*. Doktora tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Bakır, M. (1993). *Rekreasyon*. *Marmara Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Yüksek Okulu Dergisi* 1, 3-4.
- Büküşoğlu, N., Bayturan, A.F. (2005). Serbest Zaman Etkinliklerinin Gençlerin Psikososyal Durumlarına İlişkin Algısı Üzerindeki Rolü. *Ege Tıp Dergisi* 44 (3), 173 – 177.
- Caymaz, B. (2008). Fen ve teknoloji ve sınıf öğretmeni adaylarının fen ve teknoloji okuryazarlığına ilişkin öz yeterlik algıları. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Çevik, D. B. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının müzik öğretimi öz yeterlik düzeylerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 12(1), 145-168
- Çubukçu, A. (2000). Sınıf mücadelesinin bir alanı olarak boş zaman. *Evensel Kültür*, (99), 26.
- Dündar, H. ve Karaca, E.T. (2011). İlköğretim okullarında serbest etkinlikler dersinin değerlendirilmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 2,417-437.
- Eren, E. (1993). *Yönetim ve organizasyon*. İstanbul: Bita Yayınları.
- Eroğlu, F. ve Bayrak, S. (1994). Örgüt faaliyetleri açısından zaman yönetimi. *Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, X,

- (3-4), 255-270.
- Güler, M. ve Kandemir, Ş. (2015). Öğretmenlerin drama yöntemine yönelik görüşleri ve öz yeterlik düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi(KEFAD)*, Cilt 16, Sayı 1, Nisan 2015,111-130.
- Gültekin, M., Atalay, N. ve Ay, Y. (2014). İlköğretimde serbest etkinliklere yönelik sınıf öğretmeni ve öğrenci görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:22 No:2*, 419-437.
- Gün, E.S. (2013). Serbest etkinlik uygulamalarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Middle Eastern&African Journal of Educational Research, Issue 3*, 21-32.
- Gündüz, D. (2014). İlkokul serbest etkinlikler uygulamasına ilişkin bir durum çalışması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Hicter, M. (1966). Boş zamanları değerlendirme politikası. *Boş Zamanları Değerlendirme Semineri*, Halk Sağlığı Eğitim Komitesi. İstanbul: Akgün Matbaası.
- Kiremit-Özenoğlu, H. (2006). Fen bilgisi öğretmenliği öğrencilerinin biyoloji ile ilgili öz yeterlik inançlarının karşılaştırılması. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Köknel, Ö. (1993). İnsanı anlamak. (4. Baskı). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köse, E. (2007). İlköğretim Öğrencilerinin Ders Dışı Etkinliklerini Tercih Etme Nedenleri. *Atatürk Üniversitesi Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, 2 (3)*, 46-61.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2010). İlköğretim kurumları haftalık ders çizelgesi. Ankara: MEB- Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2010). *Talim ve terbiye kurulu başkanlığı-serbest etkinlikler dersi bildirisi*. Ankara: MEB-Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2010). MEB Talim ve Terbiye Kurulu 20.07.2010 tarihli ve 75 sayılı Kararı.
- Oğuz, A. ve Altun, E. (2011, Nisan). Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Dramaya Yönelik Tutumları ile Empatik Eğilim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, Antalya. www.icone.org. Erişim tarihi:02.09.2015.
- Outhwaite, W. (1989). The diversity of social time. *The Journal of the International Sociological Association, XXXVII (3)*, 214-228.
- Özdemir, S. M. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretim sürecine ilişkin öz yeterlik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 54, 277-306.
- Salman, S. (2004). *Öğretmenlerin emeklilik uyumları ve yaşam tatminleri*. Doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Stokowski, P. A. (1994). *Leisure in society. Tourism, leisure and recreation series*. London: Mansell Publishing Ltd._
- Süzer, M. (1997). Üniversite öğrencilerinin sosyal ve ekonomik özelliklerine göre boş zaman faaliyetlerini değerlendirme biçimleri (Pamukkale Üniversitesi örneği). Yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara._
- Tezcan, M. (1982). *Sosyolojik açıdan boş zamanların değerlendirilmesi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları içinde (s.28-30).
- Tör, V. N. (1966). Boş zamanları değerlendirmede telkin vasıtalarının rolleri. *Boş Zamanları Değerlendirme Semineri*. Halk Sağlığı Eğitim Komitesi. İstanbul: Akgün Matbaası._
- Türk Dil Kurumu. (1982). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yeşilyaprak, B. (2010). Eğitimde Rehberlik Hizmetleri. (18. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yılmaz, L. (2015). İlkokulda uygulanan serbest etkinlik dersinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.